

TNCP THAILAND NATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY 2018

การประชุมวิชาการและการนำเสนอ
ผลงานวิจัยระดับชาติทางจิตวิทยาประจำปี พ.ศ. 2561
THAILAND NATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY 2018 (TNCP 2018)

หลากหลายอย่างกลมกลืน ในมุมมอง (มอง) จิตวิทยา HARMONY DIVERSITY IN PSYCHOLOGY PERSPECTIVE

6 กรกฎาคม 2561 ณ โรงแรมดิเอมเมอรัลด์ ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพฯ

proceeding

ISSN 2586-8837 ปีที่ 2

วิถีชีวิตของคนเร่ร่อน

Way of Life of Homeless

ภูริเดช พาหุยุทธ์¹

Phurided Pahuyut

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและทำความเข้าใจในประสบการณ์การดำเนินชีวิตในสังคมของคนเร่ร่อน โดยใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบอิงจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์เร่ร่อนติดต่อกันเกิน 1 ปี และอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่โดยรอบสนามหลวง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของคนเร่ร่อน ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุของการเป็นคนเร่ร่อนนั้นมาจากปัญหาส่วนตัว ครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลให้คนเร่ร่อนมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแตกต่างกันไป นอกจากนี้ความหมายของการใช้ชีวิตแบบเร่ร่อนยังสะท้อนถึงการมีอิสระในชีวิตและความเป็นตัวของตัวเอง ส่งผลให้คนเร่ร่อนสามารถยอมรับกับสภาพความเป็นจริงของการดำเนินชีวิตของตนได้

คำสำคัญ วิถีชีวิต คนเร่ร่อน คนไร้ที่พึ่ง

Abstract

This qualitative research aimed to search for meaning and understand way of life of homeless. The participants were selected by purposive sampling, the criteria was 1 year homelessness experience and living around Sanam Luang area. The data collection methods were in-depth interview and homeless lifestyle behavior observation. The result of this research found that causes of homeless problems were personal, family, economic and social problem that effect each homeless different lifestyles. Moreover, the meaning of homelessness way of life reflects the freedom of life and independence, and also affects their acceptance of their own reality of life.

Keywords Way of life, Homeless, Helpless persons

¹อาจารย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง email address:-bigpoorided@hotmail.com

บทนำ

การมองคนเร่ร่อนว่าเป็น “ปัญหา” เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2484 เมื่อมีพระราชบัญญัติควบคุมคนขอทาน โดยมองว่าคนเร่ร่อนมักไม่ประกอบอาชีพ และขอขทาน พระราชบัญญัตินี้ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมคนขอทาน นำส่งกรมประชาสงเคราะห์ (กรมประชาสงเคราะห์, 2538) เพื่อให้การสงเคราะห์และฝึกอบรมอาชีพ คนเร่ร่อน จึงถูกตีตราว่า “คนเร่ร่อนขอทาน” ไร้ความสามารถประกอบอาชีพกลายเป็นกลุ่มที่น่ารังเกียจและแปลกแยกออกจากคนทั่วไปในสังคม ซึ่งการที่บุคคลใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะย่อมมีสาเหตุที่ซับซ้อนทั้งปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ภาวะตกงาน คนที่พ้นโทษจากเรือนจำและไม่มีที่ไป คนที่สุขภาพร่างกายไม่สมบูรณ์ รวมถึงกลุ่มที่ติดสุราเรื้อรัง (มูลนิธิอิสรชน, 2561) ชีวิตของคนเร่ร่อนจึงเป็นชีวิตที่ปรับตัวแทรกอยู่ตามช่องว่างของเมืองและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อให้มีชีวิตรอดซึ่งนับวันก็ยังมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากงานศึกษาที่ผ่านมาในอดีตนั้นมองว่าคนเร่ร่อนขอทานเป็นปัญหาอย่างหนึ่งของสังคมที่ต้องรีบดำเนินการจัดการแก้ไขโดยเร็ว โดยไม่ได้ทำความเข้าใจในวิถีชีวิตแบบที่เป็น ซึ่งสังคมอาจตัดสินคุณค่าคนเร่ร่อนว่าเป็นกลุ่มคนที่ไร้ความสามารถ ไม่ได้ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนให้สังคมเกิดการพัฒนาประการใด แต่กลับกลายเป็นภาระของสังคมทำให้สังคมไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและส่งผลเสียต่อทัศนียภาพตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ

การศึกษาปรากฏการณ์ของคนเร่ร่อนที่ต้องปรับตัวเข้ากับสังคมในครั้งนี้ได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตและกระบวนการตีตราทางสังคมที่มองว่ากลุ่มเหล่านี้เป็นคนยากจน ด้อยโอกาสขาดความสามารถในการจัดการกับชีวิต เป็นกลุ่มคนที่สร้างปัญหาหรือเป็นภาระให้กับสังคมทำให้บ้านเมืองไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย คนเร่ร่อนจึงถูกบุคคลในสังคมมองและให้ความหมายในเชิงลบ (Hall, 2011) ส่งผลให้คนเร่ร่อนไม่ค่อยได้รับสิทธิความช่วยเหลือ ความสงสารหรือความเห็นอกเห็นใจจากสังคม อีกทั้งคนเร่ร่อนยังคงต้องต่อสู้กับโครงสร้างทางสังคมในทัศนะที่จำแนกบุคคลตามความสามารถ ภูมิการศึกษาฐานะจากการสร้างรายได้ในสภาพเศรษฐกิจแบบระบบทุนนิยม ตลอดจนบริบททางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะกระแสสังคมโลก (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2546) สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนเร่ร่อนที่ต้องนำพาชีวิตของตนเองไปตามอัตภาพของแต่ละบุคคล แต่อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2557 ก็ได้มีการให้ความสำคัญกับกลุ่มคนเร่ร่อนและคนไร้ที่พึ่งมากกว่าเดิม โดยมีพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่ได้อำนาจถึงคนเร่ร่อนว่าเป็นประเภทหนึ่งในห้าของบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ โดยให้นิยามของคนเร่ร่อน หมายถึงบุคคลสัญชาติไทยที่ออกมาจากที่พักอาศัยเดิมมาอยู่ในที่สาธารณะ หรือมาใช้ชีวิตแบบครอบครัวใหม่ในที่สาธารณะ โดยอาจจะย้ายที่พักไปเรื่อย ๆ หรืออาศัยอยู่ที่ใดที่หนึ่ง ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อดำรงชีวิตประจำวันในที่สาธารณะนั้น ๆ (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2561) จากนิยามดังกล่าวผู้วิจัยได้นำมาเป็นเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยต่อไป

ด้วยเหตุดังกล่าวการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจในความหมายการใช้ชีวิตเร่ร่อนและประสบการณ์ในการดำรงชีวิตของคนเร่ร่อน กิจวัตรในแต่ละวันของใช้ชีวิตบนพื้นที่สาธารณะเป็นที่พักอาศัย ผ่านการเล่าเรื่องราวของคนเร่ร่อนที่สะท้อนให้เห็นว่าคนเร่ร่อนก็เป็นบุคคลหนึ่งในสังคมที่มีศักดิ์และสิทธิของความเป็นมนุษย์ เพียงแต่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน อีกทั้งเข้าใจในสภาวะข้อจำกัดต่าง ๆ ของคนเร่ร่อนที่เป็นปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของคนเร่ร่อนที่ต้องเผชิญ ตลอดจนสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการให้ความช่วยเหลือกับคนเร่ร่อนต่อไปในอนาคต

วิธีการ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยมีเกณฑ์การเลือกตัวอย่างการเลือกตัวอย่างแบบอิงจุดมุ่งหมาย โดยกำหนดนิยามว่าคนเร่ร่อน หมายถึง บุคคลที่ไม่มีที่พักพิงถาวรทั้งที่ไม่ใช่บ้านพักหรือบ้านเช่า และอายุมากกว่า 20 ปี โดยใช้ชีวิตของตนเองอยู่ตามพื้นที่สาธารณะหรือสถานที่ต่าง ๆ บริเวณโดยรอบสนามหลวง เป็นระยะเวลายาวนานติดต่อกันเกิน 1 ปี เพื่อที่จะได้บอกเล่าเรื่องราวการดำเนินชีวิตแบบเร่ร่อนได้อย่างละเอียดในกิจวัตรประจำวัน การปรับตัว การหารายได้เพื่อเลี้ยงชีพ และพฤติกรรมแสดงออกทั้งทางความคิดและความรู้สึกของคนเร่ร่อน และไม่เป็นบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิต

ตารางที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (นามแฝง)	เพศ	อายุ	อาชีพ	ระดับการศึกษา	ระยะเวลาที่ใช้ชีวิต เร่ร่อน
1. ลุงเดช	ชาย	65 ปี	เก็บของเก่า	ป.3	2 ปี
2. พี่สำรวย	ชาย	45 ปี	รับจ้าง	ป.3	20 ปี
3. พี่กอล์ฟ	ชาย	37 ปี	รับจ้าง	ป.6	20 ปี
4. ลุงประเสริฐ	ชาย	67 ปี	ไม่ประกอบอาชีพ	ช่างยนต์เทคนิค	18 ปี

การปกป้องสิทธิผู้ร่วมวิจัย

การปกป้องสิทธิของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ก่อนการเริ่มต้นสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลักในการบันทึกเทปเสียงและการจดบันทึกข้อมูลประเด็นที่สำคัญจากการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยอธิบายถึงสิทธิในการตอบคำถามตามความต้องการของผู้ให้ข้อมูล หากประเด็นใดไม่ต้องการให้ตอบคำถามก็สามารถทำได้ การนำข้อมูลไปใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ใช้นามแฝงเพื่อปกปิดตัวตนผู้ให้ข้อมูลหลัก ตลอดจนผู้วิจัยได้ขออนุญาตและได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลใน

การนำข้อมูลจากสัมภาษณ์ไปใช้ในการวิจัยในการอ้างอิงคำพูดของผู้ให้ข้อมูลในการนำเสนอผลการวิจัย โดยจะไม่มี การนำเทปเสียงไปเผยแพร่ในที่ใด และหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัย เอกสารและเทปเสียงผู้วิจัยได้ดำเนินการทำลายทิ้ง

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาการดำเนินชีวิตของคนเร่ร่อน คือ ชุดข้อคำถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิได้ช่วยพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสมของข้อคำถาม โดยแนวคำถามถูกสร้างขึ้นจากวัตถุประสงค์เป็นสำคัญโดยมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพเริ่มต้นการสนทนา ภูมิหลังของให้ข้อมูลเรื่องส่วนตัวและครอบครัว การให้คุณค่าและความหมายของการใช้ชีวิตเร่ร่อน ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตเร่ร่อน การเริ่มต้นเข้าสู่ชีวิตเร่ร่อนและการดำรงชีพในแต่ละวัน ตัวอย่างแนวคำถามย่อยที่ใช้ในงานวิจัย เช่น อะไรคือจุดเปลี่ยนที่สำคัญในชีวิตที่ทำให้ต้องออกมาใช้ชีวิตแบบเร่ร่อน ชีวิตในแต่ละเป็นอย่างไรบ้าง ความยากลำบากในการปรับตัวกับชีวิตที่เร่ร่อนคืออะไร ได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการใช้ชีวิตเร่ร่อน และการใช้ชีวิตแบบเร่ร่อนมีความหมายอย่างไรกับตัวเรา เป็นต้น โดยระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การสอบถามข้อมูลและตั้งคำถามเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบริบทที่พบจากการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้การสังเกตพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของคนเร่ร่อนในพื้นที่ที่ศึกษา การสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกทั้งน้ำเสียง คำพูดและท่าทางตลอดระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตามประสบการณ์การรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลักมากยิ่งขึ้นและใช้การจดบันทึกข้อมูลสำคัญที่ค้นพบในการเก็บข้อมูล

ผลการวิจัย

วิถีชีวิตของคนเร่ร่อนที่เกิดขึ้นในสังคมจากการศึกษาเชิงคุณภาพในครั้งนี้พบว่า ความหมายและประสบการณ์การดำเนินชีวิตในสังคมของคนเร่ร่อนนั้นเกิดจากปัจจัยหลายประการที่ทำให้คนเร่ร่อนมาเลือกใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ซึ่งการดำรงชีพให้อยู่ได้ด้วยตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์เร่ร่อนโดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ความหมายคุณค่าของการใช้ชีวิตเร่ร่อนในสังคม

1.1 การให้ความหมายเกี่ยวกับการใช้ชีวิตเร่ร่อน การใช้ชีวิตแบบเร่ร่อนของแต่ละคนก็มีการให้ความหมายที่แตกต่างกัน ตามการรับรู้ตนเองของคนเร่ร่อนแต่ละคนที่มีมองว่ารูปแบบการใช้เร่ร่อนของตนเองก็อาจจะแตกต่างกันไปบางคนก็มองว่าการใช้ชีวิตแบบเร่ร่อนเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความสุขมากยิ่งขึ้น เป็นอิสระที่สุดและสามารถอยู่รอดได้โดยไม่ต้องสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น “อยู่นี้มันสบายใจ เป็นอิสระ อยากทำอะไรก็ได้ ไปไหนก็ไปเดิน ๆ ไปมีคนให้ข้าว พวกแม่ค้าชอบถามลุงว่าเอากับข้าวไหม เอาไหม บางครั้งก็ได้ตั้ง ซึ่งจะเรียกว่าใช้ชีวิตแบบนี้ว่าเป็นบ้านก็ได้นะสำหรับลุงทำอะไรก็ได้” ในขณะที่ลุงประเสริฐได้ใช้ชีวิตเร่ร่อนของตนเองในการศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจในสังคม ทำให้

เห็นถึงความแตกต่างของบริบทในสังคม จากการใช้ชีวิตเร่ร่อนและเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เพื่อมารับข้อมูลข่าวสารจากทางตรงในชีวิตของตนเอง โดยได้วางแผนในชีวิตของตนเอง ถ้าหากวันใดวันหนึ่งต้องตายก็ไม่ได้เสียดายชีวิตของตนเองเลย โดยการบริจาคร่างกายของตัวเองให้กับโรงพยาบาล แม้ร่างกายก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่จะต้องยึดต่อไปแต่ถ้าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี “มันก็ได้เรียนรู้ชีวิตนะครับ เรียกว่าตาสว่างเลยละในการใช้ชีวิตแบบนี้ ผมออกมาแบบนี้ผมออกมาก็เพื่อมาค้นหาความจริง มาติดตามข่าวสารความเป็นจริงต่าง ๆ” “ผมไม่สนใจแล้ว ตายไปผมก็ไม่รบกวนโลศพร่วมกตัญญู เพราะผมบริจาคร่างกายให้โรงพยาบาลจุฬาแล้ว ให้ไปเป็นอาจารย์ใหญ่”

จะเห็นได้ว่า การให้ความหมายของการใช้ชีวิตเร่ร่อนของคนเร่ร่อนแต่ละคนนั้นก็จะมีมุมมองที่แตกต่างกันไป บางคนสามารถพัฒนาตนเองจนเกิดความเคารพและยอมรับตนเอง แต่บางคนก็ใช้ชีวิตเพื่อหาความสุขจากอิสระที่ตนเองมี ตลอดจนการทนกับสภาพความเป็นอยู่ที่เกิดขึ้นของตนเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ “ก็อยากจะบอกว่าให้ทุกคนทำงานทำการ ใจจริงก็ไม่อยากให้เร่ร่อนก็อยากบอกกับตัวเองด้วย ไม่ได้อยากมาอยู่แบบนี้ให้เขามองว่าเป็นคนจรจัดให้เขาหมั่นจนเสียหายอยากพาครอบครัวแฟนมีอาชีพที่มั่นคง แล้วพาลูกมาอยู่ด้วยกัน พาครอบครัวเจริญรุ่งเรือง สำหรับคนอื่นเราก็กังไปเตือนเขาไม่ได้ เขาอาจจะอยู่แบบนี้มีความสุข แต่สำหรับพี่อยากหางานทำให้เป็นหลักแหล่งกว่านี้ มีอนาคตที่ดีกว่านี้เพราะขนาดทุกวันนี้น้องชายยังมองไม่ดี ขนาดลูกสาวยังต้องให้น้องชายพาไปอยู่กับญาติที่เป็นตำรวจ”

1.2 ความรู้สึกภายในจิตใจเมื่อสังคมตีตราเป็นคนเร่ร่อน คนเร่ร่อนนั้นไม่ต้องการให้ผู้อื่นตำหนิ หรือดูถูกตนเอง และรู้สึกเสียใจเมื่อคนอื่นมองว่าตนเป็นคนไร้คุณค่า เป็นภาระให้สังคม ซึ่งในมุมมองของคนเร่ร่อนนั้นเชื่อว่าตนเองก็สามารถสร้างรายได้ ทำงานได้ เพียงแค่ต้องการให้คนสังคมยอมรับและเปิดกว้างแก่คนเร่ร่อน หากเพียงแค่นี้มีโอกาสที่ดีในการเริ่มต้นชีวิต ก็น่าจะช่วยให้ความเป็นอยู่อาจจะดีขึ้น หรือถ้าสังคมเข้าใจการใช้ชีวิตเร่ร่อนที่มีข้อจำกัดชีวิตโดยเฉพาะเรื่องการเงิน ก็จะช่วยให้เข้าใจถึงมุมมองของคนเร่ร่อนได้ “คนอื่นเรียกคนเร่ร่อนจรจัดรู้สึกไม่ชอบ คือเราไม่ได้ว่า ไร้ค่ามาก เรารอโอกาสที่ให้เราจ้างเราไปทำงาน ซึ่งเราก็มักจะทำก็เลี้ยงชีวิตตนเองได้เป็นวันๆ” “ถึงพี่จะถูกคนอื่นมองว่าเป็นผีข้างถนนก็จริง แต่มันก็สบายใจตรงที่ว่า ไม่ต้องเสียค่าเช่าห้อง ก็จะมาเสียแค่ค่าข้าวค่าเหล้า ซึ่งมันก็สบายใจในมุมมองของเรา” นอกจากนี้ คนเร่ร่อนก็สามารถรับรู้ถึงความแตกต่างในการดำเนินชีวิตแบบเร่ร่อนผ่านการตีตราทางสังคม ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความรู้สึกต่อตนเองในทางลบ และขาดการสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง เพราะถ้าหากต้องกลับไปอยู่บ้านก็ต้องกลับไปอย่างมีศักดิ์ศรีไม่ให้ใครมาดูถูกได้ซึ่งนี้เป็นปมภายในจิตใจและความปรารถนาในชีวิตของคนเร่ร่อนว่าสักวันหนึ่งคงจะมีชีวิตที่ดีขึ้น “คนเราทุกคนนะ ถ้าไม่มีเรื่องจำเป็นนะ ไม่มีใครอยากมาอยู่แบบนี้หรืออยากใช้ชีวิตดี ๆ ทั้งนั้น แต่เพราะปัญหาทางบ้านปัญหาครอบครัว

มันมาบังคับจิตใจเราทำให้ต้องมาใช้ชีวิตแบบนี้ ถ้าซักวันเราตั้งตัวได้ เราก็จะมีหน้าไปสู้หน้าครอบครัว แต่ตอนนี้ยังไม่หลักฐานะ ก็ยังไม่มีหน้ามีตากลับไปพบครอบครัว ก็หวังว่าซักวันหนึ่งจะมีหลักฐานะ กว่านี้แล้วกลับไปพบครอบครัวได้ มีอะไรดีไปให้ครอบครัวได้”

2. ประสบการณ์การดำเนินชีวิตในสังคมของคนเร่ร่อน

2.1 หลากหลายปัญหาที่นำเข้าสู่เส้นทางชีวิตเร่ร่อน บุคคลที่ต้องมาใช้ชีวิตแบบเร่ร่อนล้วนมีปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตกันทั้งสิ้น “คนที่นี่ถ้าไม่มีปัญหา เขาก็ไม่อยู่และใช้ชีวิตที่นี่แบบนี้กันหรอก” โดยสาเหตุของการใช้ชีวิตเร่ร่อนมีหลายปัจจัยที่ทับซ้อนกัน เช่น ความเปราะบางของครอบครัว การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ความขัดแย้งภายในครอบครัวและการหย่าร้างแยกทาง ปัญหาจากสภาพเศรษฐกิจ การว่างงานติดต่อกันเป็นระยะเวลานานทำให้ไม่มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีพ การถูกเอาเปรียบในค่าตอบแทนของการทำงานและการถูกหลอกในการทำงาน รวมถึงปัญหาการติดสุราเรื้อรังทำให้ต้องออกจากงาน ตลอดจนความต้องการในการใช้ชีวิตอย่างอิสระของตัวเอง เป็นสาเหตุที่ผู้วิจัยได้ค้นพบจากการศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขของคนเร่ร่อนล้วนเชื่อมโยงสัมพันธ์และส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย “ผมก็ทะเลาะกันนิดหน่อยปัญหาทางบ้าน แล้วพอเป็นปัญหาใหญ่กันตกลงกันไม่ได้ก็เลิกรากันไป” “อยากจะพูดกับลูกว่าคิดถึงลูกมาก ส่วนแฟนเก่าเขามีใหม่แล้วก็ปล่อยเขาไป แต่ลูกผมยังคิดถึงเพราะลูกยังก็เป็นลูกของผม ผมขอได้ไหมผมไม่ขอพูดถึงเรื่องนี้แล้ว” (น้ำตาคลอ) “ถ้ามีงานให้ทำก็คงจะดี แต่ทุกวันนี้งานหายากและก็ได้เรียนสูงอะไร”

2.2 ชีวิตในแต่ละวันของคนเร่ร่อน ในแต่ละวันคนเร่ร่อนต้องแสวงหาอาหารเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกาย การหาอาหารของคนเร่ร่อนมีหลากหลายวิธีการ บางคนที่ทำเงินได้ก็จะใช้เงินซื้ออาหารกับร้านค้า บางคนก็ทานอาหารที่คนอื่นกินเหลือไว้หรือหาตามข้างทางโดยพิจารณาจากสีและกลิ่นเป็นเบื้องต้น ขณะที่บางคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นก็จะได้รับความเมตตาจากแม่ค้าและตำรวทที่นำอาหารมาให้ หรือถ้ามีกลุ่มเพื่อนเร่ร่อนที่สนิทกัน เมื่อใครในกลุ่มมีเงินก็จะเป็นคนซื้อและแบ่งกันกิน แต่ถ้าวันไหนไม่มีเงินก็จะไม่ได้ทานข้าว เนื่องจากข้าววัดสมัยนี้หาข้าวกินยากเพราะลูกศิษย์จะเอาออกมาขาย ขายถึงละ 10 บาท วัดจึงไม่ใช่ที่แหล่งที่พึ่งของคนเร่ร่อนอีกต่อไป “อย่างทุกวันนี้ก็กินข้าววัดทุกวัน ซึ่งส่วนใหญ่ก็ต้องไปซื้อจากลูกศิษย์วัดที่เอากับข้าวมาขายถุงละ 10 บาทขอเขาก็ไม่ให้ แต่ก็ต้องซื้อ เพราะเขาขายถูกกว่าที่อื่น แต่บางวันทำงานมาได้ไม่มีเงินก็ต้องแบ่งกันกินได้กินกันคนละ 4 คำ 5 คำก็ยังดีเพื่อประทังชีวิตตนเอง”

2.2.1 กว่าจะได้มาของเงินแต่ละบาท เมื่อไม่มีงานทำก็ไม่มีเงินมาใช้จ่าย การหาเงินของคนเร่ร่อนจึงมีวิธีการก็มีความแตกต่างกันไป บางคนมีรายได้ในแต่ละวันจากการเก็บขวดพลาสติกและกระป๋องขาย บางคนได้เงินจากการให้ของผู้คนที่ผ่านมาที่เห็นแล้วเกิดความสงสารก็จะให้เงินรายได้ของจึงมาจากการให้ของผู้อื่น “บางคนเขาเห็นเราอายุมากแล้วก็ใจดีให้เรา 10-20 บาท เห็นเรา

แก่แล้ว” การหาเงินจากการรับจ้างเฝ้าแผงขายของและการเข็นรถเข็นให้กับพวกพ่อค้าแม่ค้าที่ขายของบริเวณคลองหลอดก็เป็นหนึ่งช่องทางในการหารายได้ของพี่สาวราย ที่อาศัยระยะเวลาในการอยู่สนามหลวงมานานสนิทสนมกับพ่อค้าแม่ค้าบางราย “คนที่เขาให้เข้าพระแถวนี้เขาก็มาให้ผมช่วยเฝ้าช่วยเข็นแผง ก็ให้ค่าตอบแทน 20-30 บาท เป็นค่าข้าวมีกินไปวัน ๆ หนึ่ง” แต่ในขณะที่คนเร่ร่อนบางคนนั้นมีรายได้จากรับจ้างทั่วไป บางครั้งก็กลับไปทำงานแถวบ้านรับจ้างเลี้ยงเปิดเมื่อได้เงินก่อนก็จะกลับมาใช้ชีวิตที่สนามหลวงกับเพื่อนกลุ่มเร่ร่อน โดยให้เหตุผลว่าการใช้ชีวิตอยู่ต่างจังหวัดมันน่าเบื่อ เครียดไม่เหมือนอยู่ในเมืองอาจจะเพราะการใช้ชีวิตแบบมีเพื่อนที่สนิทอย่างพี่สาวรายที่เข้าใจกันจึงทำให้เกิดความผูกพันและกลับมาใช้ชีวิตคนเร่ร่อนซ้ำไปซ้ำมา

2.2.2 ขายคาที่ปักในแต่ละคืน พื้นที่พักอาศัยของคนเร่ร่อนในบริเวณรอบสนามหลวงนี้จะนอนตามริมข้างถนน หรือหน้าตึกอาคารต่าง ๆ การเลือกที่พักอาศัยในการนอนหลับแต่ละคืนของคนเร่ร่อน บางคนก็จะนอนในที่เงียบสงบใต้สะพานพระปิ่นเกล้า แต่บางคนจะนอนในบริเวณที่มีคนสัญจรไปมา โดยเฉพาะบริเวณหน้าอาคารริมถนนราชดำเนินก็จะมีคนเร่ร่อนที่พักอาศัยอยู่จำนวนมาก โดยการเลือกที่นอนให้ปลอดภัยนั้น ควรเลือกนอนในที่สว่างและมีผู้คนผ่านไปมาจะปลอดภัยกว่า เช่น หน้าร้านสะดวกซื้อบริเวณริมคลองหลอดเพื่อใช้หลบนอน เพราะในช่วงนี้ฝนตกบ่อยการเลือกที่นอนเพื่อฝนตกด้วย “มีนอนหน้าเซเว่นคนมันเยอะ แต่ตรงริมถนนมืด ๆ จะไม่นอนเดี่ยวพวกเด็กดมมันมาตีปล้นดัง” บางคนเลือกนอนที่หน้าอาคารของคนที่ยังคงเพื่อความปลอดภัยของตนเอง แต่ถ้าคืนไหนฝนตกหนักและสาดเข้ามานอนไม่ได้ก็จะไม่นอน ตื่นรอฝนหยุดหรือไม่ก็หาต้องที่นอนใหม่ การหลบสบายทุกคำคืนของคนเร่ร่อนจึงไม่ใช่เรื่องง่าย

2.2.3 ความกลัวของคนเร่ร่อน สิ่งที่คนเร่ร่อนกลัวมากที่สุดไม่ใช่ความอดอยากหิวโหยและก็ไม่ใช้ตำรวจแต่เป็นสงเคราะห์ เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจในการจัดระเบียบและจับคนเร่ร่อนให้เข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ โดยการจับกุมคนเร่ร่อนนั้นไม่ได้ใช้ความรุนแรง แต่จะใช้การสื่อสารพูดจาให้คนเร่ร่อนยอมทำตามเพื่อจะได้เป็นอิสระ “ไปทำประวัติก่อนเดี๋ยวก็ปล่อยแล้ว” แต่จริงแล้วคนเร่ร่อนเหล่านี้กำลังจะถูกจับและส่งตัวเข้าสถานสงเคราะห์ สถานสงเคราะห์เป็นเสมือนบทลงโทษของการใช้ชีวิตเร่ร่อน หากไม่ต้องการถูกจับก็ควรเลิกเร่ร่อน ซึ่งเป็นวิธีการจัดการกับคนเร่ร่อนซึ่งการพักในสถานสงเคราะห์น่าจะเป็นสิ่งที่ดีสำหรับคนเร่ร่อนที่ไม่ต้องนำชีวิตมาเสี่ยง มีข้าวให้กินและมีที่นอนน่าจะทำให้คนเร่ร่อนมีความสุขได้ แต่ในความเป็นจริงกับไม่ใช่อย่างที่คนในสังคมคิดกัน เนื่องจากการขาดอิสระและถูกจำกัดสิทธิในชีวิตเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยที่ต้องดูแลจัดการคนเร่ร่อนทำให้ต้องอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมของเจ้าหน้าที่ดูแลกิจวัตรในแต่ละวันถูกกำหนดไว้เป็นเวลาทั้งเวลากินเวลานอนและการพักผ่อน ทำให้คนเร่ร่อนส่วนใหญ่ที่เข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ติดขัดกับเรื่องนี้ “เขาก็ให้นอนอย่างเดียว กินก็กินเป็นเวลา อาบน้ำก็อาบน้ำเป็นเวลา เหล้ายา ก็ห้าม แต่อันนี้ก็ยังไม่ว่าเท่ากับต้องทำอะไรต่าง ๆ เป็นเวลา สถานที่ก็อึดไม่ให้ออกมาเดินเล่นนอกจากอาบน้ำ เสื้อผ้าก็

ให้เวียนกันใส่ เวลาอยู่ก็ต้องมีผู้คุม ไม่มีอิสระ ถ้าจะนอนข้างถนนไม่ต้องกลัวอะไร กลัวมากที่สุด คือ สงเคราะห์”

การอภิปรายผลการวิจัย

จากปรากฏการณ์ที่ศึกษาเป็นการทำความเข้าใจคนเร่ร่อนแต่ละคนที่มาใช้ชีวิตเป็นคนเร่ร่อน ซึ่งเราไม่สามารถที่สรุปหรือตัดสินได้เพียงเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่งว่าสาเหตุเพราะอะไร แต่เราจะต้องมองบริบทของคนเร่ร่อนถึงความซับซ้อนในปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายมิติ ที่เชื่อมโยงผลักดันให้บุคคลเหล่านี้ต้องใช้ชีวิตแบบเร่ร่อน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นบุคคลเหล่านี้ก็ได้พยายามที่จะหาแนวทางออกให้กับตนเองเท่าที่ตนเองจะพึงกระทำได้ นอกจากนี้พื้นที่ที่มีส่วนสำคัญกับการใช้ชีวิตของคนเร่ร่อนพื้นที่ที่มีความหลากหลายและสามารถเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ได้ง่ายเป็น เป้าหมายที่สำคัญของการใช้ชีวิตเร่ร่อน และถูกสร้างเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างยาวนานระหว่างบริบทพื้นที่กับคนเร่ร่อน ซึ่งถูกถ่ายทอดออกเป็นลักษณะของการดำเนินชีวิตคนเร่ร่อนที่ปรากฏให้เห็นในงานวิจัยครั้งนี้

สิ่งที่พบในลักษณะร่วมของคนเร่ร่อนในการดำรงอยู่ความเร่ร่อน ไม่ว่าจะเป็นการขาดเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ การไร้ทักษะความสามารถหรือวุฒิการศึกษาต่ำ ตลอดจนการขาดแคลนทุนและทรัพยากรต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มที่คอยให้ความช่วยเหลือคนเร่ร่อน Rebeccas Community (2018) ที่ระบุถึงลักษณะสำคัญของคนเร่ร่อนว่าเป็นบุคคลที่ขาดประสบการณ์ในการติดต่อครอบครัวและชุมชน ทำให้คนเร่ร่อนต้องดิ้นรนต่อสู้กับชีวิตในสังคมสมัยใหม่และเป็นวงจรหมุนเวียนของคนเร่ร่อนที่ไม่สามารถนำพาตนเองให้ออกจากสภาวะการเร่ร่อนได้ซึ่งสอดคล้องกับผลรายงานเกี่ยวกับจำนวนคนเร่ร่อนในประเทศไทยว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี สาเหตุมาจากความเปราะบางของสถาบันครอบครัว และการย้ายถิ่นฐานเพื่อหามีโอกาสทำงาน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2557) จึงส่งผลให้เกิดรูปแบบการใช้ชีวิตของเร่ร่อนที่ต่อเนื่อง การตอกย้ำถึงการลดคุณค่าคนเร่ร่อนที่ประเมินตัดสินจากเกณฑ์ภายนอกของสังคมไม่ได้เป็นกระบวนการที่ทำให้ปัญหาของคนเร่ร่อนหมดไป แต่ยิ่งทำให้ปัญหาการเร่ร่อนยังคงดำเนินต่อไปโดยไม่ได้แก้ไขอย่างถูกต้องและจริงจัง ซึ่งการมองคนเร่ร่อนในมุมมองใหม่จะช่วยทำให้เราเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องมาใช้ชีวิตเร่ร่อนที่มาพักอาศัยอยู่ริมถนน รับรู้ความต้องการที่แท้จริงในการใช้ชีวิตของคนเร่ร่อนซึ่งจะช่วยให้เราสามารถเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือคนเร่ร่อนให้มีความพร้อมในการกลับมาใช้ชีวิตจริงในสังคมได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่ายในการปรับความคิดและพฤติกรรมของคนเร่ร่อน แต่ก็ยังสามารถทำได้เพียงอาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงซึ่งไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าแต่ละคนนั้นจะเกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตนเองเมื่อใด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Termain (2002) ที่อธิบายหลักสำคัญในการช่วยให้บุคคลได้รับรู้ตัวตนในแบบที่ต้องการได้นั้นจะต้องสร้าง

การตระหนักรู้ให้แก่บุคคลก่อน เพื่อช่วยให้ทำความเข้าใจและค้นหาความจริงเกี่ยวกับตัวตนตามความปรารถนาของเรา แต่อย่างไรก็ตามควรมีการรับแรงให้ความช่วยเหลือกับคนเร่ร่อนอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของคนเร่ร่อนตามความสามารถที่มีอยู่ของแต่ละบุคคล

การดำเนินชีวิตของคนเร่ร่อนจึงไม่ใช่แค่การใช้ชีวิตผ่านไปในแต่ละวันเท่านั้น หากมีการให้ความหมายกับชีวิตของตนเอง เป้าหมายของคนเร่ร่อนเพื่อต้องการที่จะมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น หรือมีชีวิตในแบบคนทั่วไปที่สามารถตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของตนเองได้ ในทางตรงกันข้ามการเข้าใจชีวิตที่แท้จริงที่หลีกเลี่ยงความวุ่นวายในสังคม การใช้ชีวิตเร่ร่อนก็เป็นรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนถึงการเรียนรู้จากชีวิตของคนเรา โดยแต่ละคนก็มีความหมายในการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นคนทั่วไปหรือคนเร่ร่อน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Vontress ที่ระบุว่าคนเรามีความสามารถในค้นหาความหมายและเอกลักษณ์ตามความปรารถนาของตนเอง (Corey, 2012 อ้างใน Vontress, 1996) ดังนั้นคนในสังคมอาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อคนเร่ร่อนในสภาพปัจจุบัน จากมโนทัศน์เดิม ๆ ที่มีต่อคนเร่ร่อนในเชิงอคติของคนในสังคมว่าเป็นคนไม่ดี สกปรก เป็นมิจฉาชีพหรืออาชญากร ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ศึกษาในงานวิจัยหลายประการ การดำเนินชีวิตอย่างมนุษย์คนหนึ่งที่กำลังจะได้รับเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเท่าเทียมเสมอภาคในความเป็นคน จะช่วยให้คนเร่ร่อนมีโอกาสมากยิ่งขึ้นในการปรับตัวและผลักดันตนเองออกจากรูปแบบการใช้ชีวิตเร่ร่อน โดยหากคนในสังคมใส่ใจที่จะเรียนรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตของคนเร่ร่อนที่หลากหลาย ก็ต้องยอมรับความจริงว่าในสังคมไทยยังคงมีความเหลื่อมล้ำในชนชั้นทางสังคมอย่างชัดเจน ยิ่งถ้าบุคคลในสังคมใช้เกณฑ์การตัดสินบุคคลจากค่านิยม มุมมองสมัยใหม่ตามกระแสสังคมนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการตีตราของ Goffman (2018) ได้กล่าวว่าการตีตราแบบนี้เป็นเหมือนการแบ่งแยกคนเหล่านั้นออกจากสังคม และการตีตราเป็นการทำให้คนนั้นอับอาย เสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกมองไปในแง่ลบ หากบุคคลใดบุคคลหนึ่งเบี่ยงเบนออกจากบรรทัดฐานทางสังคม บุคคลนั้นก็จะถูกประทัพบาและจะถูกตัดขาดจากความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งนี้จึงเป็นประเด็นที่สำคัญที่บุคคลในสังคมควรให้ความสนใจถึงการไม่ตัดสินและลดคุณค่าในคนเร่ร่อน เพราะจะยิ่งทำให้คนเร่ร่อนยากที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับอิทธิพลของกระแสสังคมตามที่ถูกคาดหวังไว้ การดำรงสภาพความเร่ร่อนจึงยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง การให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญ

รูปแบบการจัดการแก้ปัญหาของคนเร่ร่อนนั้นจะพบว่า เราไม่สามารถที่จะสร้างหรือกำหนดแบบแผนเฉพาะที่เหมือน ๆ กันในแก้ไขปัญหาให้กับคนเร่ร่อนทั้งหมดได้ เพราะความแตกต่างของคนเร่ร่อนแต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะที่ไม่ได้เหมือนกันทุกประการ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาจากปลายเหตุด้วยการจับคนเร่ร่อนเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ได้ง่ายยิ่งขึ้น แต่กลับกลายเป็นว่า ความปรารถนาดีของหน่วยงานภาครัฐกับไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริงของคนเร่ร่อน ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุญเลิศ วิเศษปรีชา (2546) ที่ค้นพบ

ว่าคนเร่ร่อนไร้ที่พึ่งมีจำนวนมากที่ยังชีพด้วยการเก็บของเก่า คนเหล่านี้ไม่ประสงค์จะเข้าสถานสงเคราะห์เพราะที่ตั้งสถานสงเคราะห์นั้นอยู่ไกล มีสภาพคล้ายสถานกักกัน การฝึกอาชีพก็นำไปสู่การปฏิบัติจริงได้น้อย จะเห็นได้ว่าระยะที่ผ่านมานั้นหน่วยงานภาครัฐยังคงใช้แนวทางในแก้ปัญหาให้กับคนเร่ร่อนในรูปแบบเดิม ๆ ซึ่งไม่ได้เปลี่ยนแปลงจึงไม่สามารถให้ความช่วยเหลือไม่มีประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนเร่ร่อน สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เข้าใจในวิถีชีวิตของคนเร่ร่อนที่เป็นอยู่จริง

สรุป

การเร่ร่อนของบุคคลนั้นเกิดจากสาเหตุหลายประการทั้งปัญหาด้านส่วนตัว ครอบครัว เศรษฐกิจและสังคมทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่สามารถปรับตัวและแก้ปัญหาได้ เลยเลือกใช้ชีวิตเร่ร่อนเป็นทางออกให้กับชีวิต คนเร่ร่อนจึงถูกสังคมมองว่าเป็นบุคคลไร้ความสามารถเป็นภาระให้กับสังคม หากภาครัฐใช้มาตรการขับไล่คนเร่ร่อนให้ออกจากพื้นที่โดยไม่ได้ให้ความช่วยเหลือใด ๆ ก็ส่งผลให้เกิดวิถีชีวิตคนเร่ร่อนที่พำนักอาศัยอยู่บนพื้นที่สาธารณะคงอยู่เรื่อยไป เพราะการเข้าไม่ถึงสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือของคนเร่ร่อนจึงทำให้ขาดทักษะความรู้และความสามารถในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น หากสังคมเปิดโอกาสให้การยอมรับในสภาพความยากลำบากในชีวิตของคนเร่ร่อนโดยไม่ตัดสินและพร้อมให้ความช่วยเหลือกับคนเร่ร่อนสามารถมีที่พึ่งพิงและได้รับการช่วยเหลือสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่งอย่างคนเร่ร่อนก็จะเป็นการช่วยสนับสนุนให้บุคคลเหล่านี้ได้มีจุดยืนและมีตัวตนในสังคม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการส่งเสริมให้คนเร่ร่อนได้ก้าวข้ามจากสภาพการณ์เร่ร่อน กลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่เพื่อดูแลตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม แต่อีกสิ่งหนึ่งที่ยังคงปรากฏอยู่กับคนเร่ร่อนนั้นก็คือ มุมมองภาพลักษณ์ของคนในสังคมที่มีต่อคนเร่ร่อนในเชิงลบ การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนเร่ร่อนที่เกิดจากมุมมองบุคคลในทางสังคมที่มีมาอย่างยาวนานจึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะเปลี่ยนมุมมองให้เป็นเชิงบวกได้ทันที สิ่งเหล่านี้ยังคงเป็นเรื่องจริงที่สะท้อนถึงการแบ่งแยกความแตกต่าง หรือสร้างความเหลื่อมล้ำในสังคมปัจจุบันที่ทุกคนในสังคมควรตระหนักและให้ความสำคัญ เพื่อหาแนวทางสำหรับให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มคนไร้ที่พึ่งต่อไป

ข้อเสนอแนะจากวิจัยในครั้งนี้

1. รัฐบาลควรมีการศึกษาปัญหาและความต้องการของคนเร่ร่อน เพื่อนำไปกำหนดนโยบายที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาของคนเร่ร่อนให้เหมาะสม เช่น การช่วยเหลือการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน สุขภาพ โอกาสในการทำงานและการศึกษา ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคอนเร่ร่อนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. รัฐบาลควรจัดตั้งศูนย์ หรือหน่วยงาน ที่สามารถให้ความช่วยเหลือคนเร่ร่อนในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถร่วมมือกันแก้ปัญหาคนเร่ร่อนในการลงพื้นที่ ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักสาธารณสุข นักแรงงาน นักจิตวิทยา และสาขาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อการช่วยเหลือคนเร่ร่อนอย่างแท้จริง

3. คนเร่ร่อนต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากรัฐบาลและองค์กรเอกชน ที่มีจุดมุ่งหมายในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่มีปัญหา ดังนั้นควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมและหลากหลายเพิ่มเติม เพื่อให้คนเร่ร่อนได้เข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสงเคราะห์. (2538). รายงานการสำรวจคนเร่ร่อนขอทานทั่วประเทศ ปี 2538. กรุงเทพฯ: กรมประชาสงเคราะห์.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2546). เปิดพรมแดน โลกของคนไร้บ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูลนิธิอิสรชน. (2561, พฤษภาคม 20). จำแนกผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ 13 กลุ่ม [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://issarachon.org/>
- สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561, มิถุนายน 6) พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.2557. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/550>
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2557). รายงานผลการดำเนินงานการพัฒนาสังคมและกิจการเด็กเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาสวุฒิสภา ปีพ.ศ.2554-2556. กรุงเทพฯ: สำนักงานกรรมการ 3 สำนักเลขาธิการวุฒิสภา.
- Corey, G. & Corey, G. (2012). *Theory and practice of group counseling*. (8th eds.). CA: Books/Cole.
- Goffman, E. (2018, June 5). *Stigma*. [Online website]. Retrieved from <https://www.freelists.org/archives/sig-dsu/11-2012/pdfKhTzvDli8n.pdf>. Retrieved from <http://www.homeless.org.au>
- Hall, S. (2011). Who needs identity. In. S. Hall., & G. Paul (Ed.), *Questions of Cultural Identity*. (pp. 1-17). London: SAGE.
- Reccas Community. (2018, May 26). Beyond the Homeless Myth [Online blog page]. Retrieved from <http://www.homeless.org.au>

Tremain, S. (2002). On the subject of impairment. In M. Corker., & T. Shakespear.
(Eds.). *Disability Postmodernity: Embodying Disability Theory* (pp. 32–47).
London: Continuum.

.